

Psalm 90

God, een haag van bescherming zijt Gij ons geweest, van geslacht op geslacht (...).
Ach, duizend jaar zijn in uw ogen als de dag die gisteren voorbij vloog,
als een wake in de nacht: Gij spoelt ze weg, als droombeeld in de morgen,
als opschietend gras: 's morgens bloeit het op – 's avonds is het verwelkt en verdord.

Het zijn woorden uit Psalm 90. Ik ben er haast zeker van dat die bij sommigen hier in de kerk een al dan niet vage herinnering oproepen. Hier zijn er nog een paar (ter herkenning):

Zeventig jaar duren onze dagen, of tachtig, als wij sterk zijn –
het beste daarvan is moeite en leed, snel gaat het voorbij, en wij vliegen heen...

Inderdaad, oudejaarsavond! Dit was de psalm van de oudjaar, vaak in familiekring gelezen, tussen Wim Kan en de klok van twaalven in, met de geur van oliebollen als een soort wierook om je heen bij deze huisliturgie.

Gij stelt u ons falen voor ogen, onze heimelijkheden in het licht van uw aanschijn.

Al onze dagen vliegen voorbij in uw verbolgenheid,
en wij beëindigen onze jaren als een zucht (...).

Ja, dan wilde het wel even stil worden in de huiskamer! Je voelde iets van melancholie, iets ook van huiver om dit lied – maar uiteindelijk toch vooral iets van geloofsvertrouwen:

Moge de mildheid van de Eeuwige, onze God, over ons opgaan –
geef aan het werk van onze handen toch duurzaamheid, bevestig dat!

Zo fungeerde dit lied van Mozes, 'de man Gods', als een moment van inkeer op de laatste dag van het kalenderjaar. Maar de vraag voor ons vandaag is natuurlijk deze: waarom zou diezelfde psalm ook nu moeten klinken, op deze laatste zondag van het liturgisch jaar? Hoe kunnen we hem een plaats geven op de grens van de serie over de 'spiegel van de dood' achter ons en de tijd van advent vóór ons? Die laatste zondag staat vanouds bekend als 'de zondag van de Vol-einding'. Is deze psalm dan echt 'een lied voor de voleinding'? Ja. Of in elk geval: het biedt vertroosting en inspiratie, *juist* op die grens tussen vergankelijkheid en verwachting.

Om daarop wat meer zicht te krijgen, moeten we inderdaad eerst even een blik naar achteren werpen, maar dan in het psalter. Psalm 90 staat er niet zomaar los bij in dat psalmboek. Er is iets aan voorafgegaan, iets dat sterk verwant is aan de serie over vergankelijkheid achter ons. Het gaat om twee liederen, die beide in grote vertwijfeling eindigen. Het eerste is trouwens al vanaf het begin een en al mistroostigheid. Het is de 'zwarte' Psalm 88, die hier eerder in de serie 'De spiegel van de dood' (in de dienst met Colet van der Ven) is gelezen.

Zult Gij aan doden wonderen doen, dat schimmen opstaan om U loven?

Wordt in die kuil van uw liefde gerept, van uw trouw in die verlorenheid?

Heeft men in dat duister enige weet van uw wonderen,

ook maar een vermoeden van uw gerechtigheid in dat land van vergeten?

Het is goed dat de Schrift ook dit lied heeft durven opnemen in de bundel psalmen – die toch in zijn geheel 'lofzangen' heet. Dit lied moest er wel bij. Om stem te geven aan persoonlijke mismoedigheid. Om plaats in te ruimen voor gevoelens van woestij en ballingschap, privé en als gemeenschap. Omdat het echt gebeuren kan, dat duisternis je enige metgezel is. Daarom hoort ook dit lied, Psalm 88, in de bijbelse schriftuur thuis..

Direct daarop volgt Psalm 89, een heel lang gezang, en al weer vol verwachting. Want daar verschijnt David, de gezalfde, messiaanse vriend van de Eeuwige, partner in diens verbond. In hem openen zich nieuwe vergezichten. Maar nét als je daardoor al weer aardig opgeknapt bent van de mismoedigheid in de vorige psalm, klapt het ook hier om. De laatste veertien verzen – en iedere jood wist direct: dat is de getalswaarde van de naam David – lijken sprekend op de voorafgaande psalm. Met toch weer, ook hier, een einde in mineur:

Leeft er iemand die de dood niet zal zien,

die ontkomt aan de greep van het dodenrijk?

Waar is, Eeuwige, toch uw vroegere liefde,

hébt Gij soms David geen trouw gezworen?

Dat is niet mis allemaal. En we herkennen het ook: dat het niet opschiet met dat 'koninkrijk Gods'. Al die mooie beloften, al die vurige visioenen – waar, wanneer? Voleinding? Maar we steken volgende week gewoon weer het eerste kaarsje aan, en zo verder, enzovoort. Nee, dat is niet mis allemaal.

Alleen, het is ook nog niet uit! Want er klinkt nog weer een andere stem, die van Psalm 90. Het is een stem die het voorafgaande niet loochent, maar er wel een lichtrand om heen aanbrengt.

Vergankelijkheid? Zeker, 'geslachten gaan, geslachten komen'. Maar ook horen we direct aan het begin het motto van heel de psalm:

Machtige, een haag van bescherming zijt Gij ons geweest,
van geslacht op geslacht (...).

En aan het einde klinkt, ingetogen, maar gedragen door een ondertoon van vertrouwen:

Moge de mildheid van de Eeuwige, onze God, over ons opgaan –
geef toch aan het werk van onze handen duurzaamheid!

Wie zingt dít nu, na alle voorafgaande mistroostigheid? Antwoord van de samenstellers van het psalmboek: 'Dit is een gebed van Mozes, de man Gods'. Alleen bij déze psalm hebben ze zijn naam in het opschrift gezet: 'Mozes, de man Gods'.

Ze bedoelden niet te zeggen : deze psalm is *van* Mozes. Maar: dit lied moet je zien, horen, zingen *in het perspectief* van Mozes. Die voorganger die volop weet had van de lange duur, van eindeloos gesjok en gesjouw in de woestijn, met een meute mopperaars achter zich aan. Veertig jaar lang – en toen zag hij dat 'goed, wijd land' nóg alleen maar uit de verte. 'Maar hij bleef standvastig, als ziende de Onzienlijke', zegt een nieuwtestamentische ode aan de geloofsgetuigen. Hij beklom de berg Nebo en zág. Zag meer dan je er ooit kunt zien. Met wat geluk zie je nog een stukje van de Dode Zee. Maar je ziet echt niet het diepe Zuiden, het verre Westen of hoge Noorden. Struikgewas zie je, rotsen, kale bergen. Die zag Mozes ook – én hij zag verder, ademloos, als ziende de Onzienlijke.

Zijn naam is aan Psalm 90 gekoppeld. De vergankelijkheid van ons bestaan maakt hij er niet mee ongedaan. Er valt wel een ander licht op, in het perspectief van Mozes. Het tilt ons boven onze eigen zwaartekracht uit, het wil ons over onze droefheden, moeheid, vertwijfeling heen nét iets verder doen zien. Geslachten gaan, geslachten komen – ja, maar wij zijn de eersten niet die met vallen en opstaan de weg van geloofsvertrouwen proberen te gaan. We doen het samen met wie ons zijn voorgedaan, 'als ziende de Onzienlijke'. Hart en ogen open voor die 'tweede ruimte', die wij verloren lijken te hebben. Sprekend en vierend met een 'tweede taal', 'Mozes-taal'zogezegd. Alle liturgie, zei Herman Wegman ooit, 'is als Mozes. Zij viert wat al geschied is in de Mensenzoon. Zij kijkt uit naar wat nog niet is, het land en de messiaanse tijd'. De dichter Jan Willem Schulte Nordholt zei het in *Dood van Mozes* zo:

O God, er is geen hart ooit zo onthuld,
dat het van aangezicht tot aangezicht
U mag aanschouwen als het leven wijkt.
Achter de horizon van dood en schuld
ligt er een landschap in het morgenlicht,
een ontoegankelijk, eeuwig koninkrijk.

Dat is de teneur van Psalm 90. 'Achter de horizon van dood en schuld, ligt er een landschap in het morgenlicht'... 'Moge de mildheid van de Eeuwige, onze God, over ons opgaan'.

Zo moge het zijn.

Niek Schuman